

สรุปรายการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ
เพื่อการพัฒนาและสนับสนุนโครงการวิจัยไทศึกษาในอนาคต
ชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา

ภาพรวมองค์ความรู้ไทศึกษา

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญารับทุนเลขที่ PDG 01/044/2540

31 กรกฎาคม 2541

**สรุปการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ
เพื่อการพัฒนาและสนับสนุนโครงการวิจัยไทศึกษาในอนาคต
ชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา**

ภาพรวมองค์ความรู้ไทศึกษา

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญารับทุนเลขที่ PDG 01/044/2540

31 กรกฎาคม 2541

สรุปการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ
 เพื่อการพัฒนาและสนับสนุนทุนโครงการวิจัยไทศึกษาในอนาคต
 ชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา

ฝ่าย 1

ภาพรวมองค์ความรู้ไทศึกษา

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
 สัญญารับทุนเลขที่ PDG 01/044/2540
 31 กรกฎาคม 2541

ชุดโครงการประเมินสถานภาพการศึกษา

สรุปการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและสนับสนุนทุนโครงการ
วิจัยไทศึกษาในอนาคต

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

1. การดำเนินงานด้านบริหารจัดการของส่วนกลาง (ผู้ประสานงาน)

ในทศวรรษที่ผ่านมา (2530-2540) การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคนไทยทั้งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากนักวิชาการไทยในสาขาวิชาต่างๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้การสนับสนุนในเรื่องทุนอุดหนุนการวิจัยและการจัดประชุมวิชาการรูปแบบต่างๆ ตลอดมา มีผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยออกมาใหม่เป็นจำนวนไม่น้อย เป็นการเสริมองค์ความรู้เก่าที่มีอยู่และเพิ่มความรู้ใหม่ที่น่าสนใจ มีประเด็นปัญหาให้นักวิชาการได้ถกเถียงกันเพื่อหาข้อสรุปมากยิ่งขึ้น ผลงานบางส่วนได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวางเป็นที่รู้จักและอ้างอิง แต่ยังมีผลงานอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ วิทยานิพนธ์ ฯลฯ ที่มีคุณภาพดีและมีประโยชน์ได้ถูกเก็บรักษาไว้ตามห้องสมุดของสถาบันต่างๆ โดยไม่มีการเผยแพร่ให้คนภายนอกได้ทราบและมีโอกาสใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ส่วนเอกสารสิ่งพิมพ์เก่าและเอกสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ มักจะอยู่ในความครอบครองเป็นสมบัติส่วนตัวของนักวิชาการแต่ละคนที่เก็บสะสมไว้ เป็นที่รู้เฉพาะคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือวงการเดียวกันเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับไทศึกษาได้กระจัดกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ เป็นเหตุให้เกิดการศึกษาวิจัยที่ซ้ำซ้อนเพราะขาดการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่ไม่ลุ่มลึก เพราะผู้วิจัยไม่ตระหนักถึงประเด็นปัญหาและโจทย์วิจัยที่ควรแสวงหาคำตอบด้วยการพิสูจน์ที่อิงกรอบมโนทัศน์บางประการ ไม่เคยมีการประเมินสถานภาพสรุปภาพรวมองค์ความรู้จากอดีตสู่ปัจจุบันเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนงานวิจัยด้านไทศึกษาในอนาคต ด้วยตระหนักในปัญหาดังกล่าวมาแล้ว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้ขอความร่วมมือให้สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่วยจัดประชุมระดมความคิดเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา ด้วยความหวังว่าจะส่งผลให้เกิดการทบทวนองค์ความรู้ที่มีอยู่และใช้องค์ความรู้นี้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นใจและถูกทิศทาง ข้อสรุปที่เกิดจากการประชุมระดมความคิดของนักวิชาการหลายสาขาวิชาทำให้เกิดชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา และองค์ความรู้ที่ได้จากชุดโครงการวิจัยเอกสารนี้จะเป็นบันไดนำไปสู่ชุดโครงการวิจัยอื่นๆ ในอนาคต ที่นักวิชาการหลากหลายสาขาวิชาสามารถร่วมกันทำวิจัยตามความรู้ความชำนาญของตน อย่างมีการสอดประสานเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นการรวมพลังระดับชาติ ก้าวข้ามกำแพงสถาบันและสาขาวิชาเพื่อความรู้ความเข้าใจเรื่องของคนไทย ทั้งส่วนที่เป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะและส่วนที่เป็นลักษณะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ปะทะสังสรรค์ และผสมผสาน

กลมกลืนกับกลุ่มชนอื่นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมทั้งช่วยให้ได้คำตอบที่แน่นอนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่สำหรับประเด็นปัญหาซึ่งค้างคาอยู่ในใจของนักวิชาการตลอดมา

การดำเนินงานระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2539 ถึง 31 พฤษภาคม 2540 ซึ่งเป็นระยะเตรียมการก่อนทำสัญญาเงินทุนเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2540 มีรายละเอียดดังนี้

- จัดประชุมระดมความคิด 4 ครั้ง เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2539 วันที่ 25 พฤศจิกายน 2539 วันที่ 28 มกราคม 2540 และวันที่ 17 เมษายน 2540 โดยขอให้ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเป็นผู้ลงนามในหนังสือเชิญประชุม และขอให้ประธานในการประชุมทุกครั้ง ซึ่งท่านก็กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ที่ต้องรบกวนท่านเพราะอยากให้ท่านได้สัมผัสกับนักวิชาการในสาขาสังคม-ศาสตร์-มนุษยศาสตร์โดยตรง และผู้ที่ได้รับเชิญให้มาร่วมประชุมก็จะมีความรู้ลึกที่ดีในเวลาเดียวกันเพราะถือว่าได้รับเกียรติจาก สกว.

- จัดทำรายงานการประชุมระดมความคิดทั้ง 4 ครั้ง พร้อมด้วยบทสรุปเสนอ สกว.

- ร่วมกับ สกว. กำหนด TOR (terms of references) หรือข้อกำหนดหลักของโครงการ

- ประสานงานระหว่าง สกว. กับผู้รับผิดชอบโครงการในชุดโครงการประเมินสถานภาพการศึกษาให้การดำเนินงานเป็นไปตาม TOR โครงการย่อยในชุดโครงการประเมินสถานภาพศึกษามีดังนี้

โครงการ "การผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (อ. ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์)

โครงการ "คติชาวบ้านและวรรณกรรม" (รศ. ดร. ศิราพร ณ ถลาง)

โครงการ "ประวัติศาสตร์" (ผศ. ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล)

โครงการ "ระบบการเมืองการปกครอง" (รศ. ดร. สุภางค์ จันทวานิช)

โครงการ "ระบบเศรษฐกิจและระบบนิเวศ" (ผศ. ดร. จาริต ดิงศภักดิ์)

โครงการ "ภาษาและภาษาศาสตร์ (1)" (ผศ. ดร. สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์)

โครงการ "ภาษาและภาษาศาสตร์ (2)" (รศ. ดร. นันทนา รณเกียรติ)

โครงการ "สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และหัตถกรรม (3 กลุ่มโครงการ)" (ศ. อรศิริ ปาณินท์)

โครงการ "ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม" (อ. ดร. นฤมล ทิพย์ธีระนันทน์)

โครงการ "โบราณคดี" (อ. ดร. รัศมี ชูทรงเดช)

โครงการ "กำเนิดไท" (คุณวิไลลักษณ์ เมฆารัตน์)

การดำเนินงานหลังจากการทำสัญญารับทุนเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2540 จนถึงเสร็จสิ้นโครงการเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2541 มีดังนี้

- ประสานงานกับผู้รับผิดชอบโครงการย่อยในเรื่องเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเอกสารระหว่างผู้ร่วมชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา
- จัดระบบการทำงานและกลั่นกรองงานด้านต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพทั้งโครงการย่อยและงานของส่วนกลาง พร้อมทั้งรายงานความก้าวหน้าการดำเนินการให้ สกว.ทราบเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม
- จัดทำปฏิทินกิจกรรมการดำเนินงานของชุดโครงการตลอดระยะเวลา 1 ปี 2 เดือน ที่รับทุน
- สืบค้น WEBSITES ไทศึกษา ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวบรวมและจัดพิมพ์เพื่อแจกให้กับผู้ร่วมโครงการ
- จัดประชุมเพื่อให้ผู้ร่วมโครงการได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และรายงานความก้าวหน้าทุก 3 เดือน รวม 3 ครั้ง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2540 วันที่ 12 ธันวาคม 2540 และวันที่ 20 มีนาคม 2541
- รวบรวมร่างรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการย่อยเพื่อจัดทำเป็นเอกสารประกอบการประชุมต่อสาธารณชน และใช้เป็นข้อมูลประกอบการประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้ไทศึกษา ตลอดจนเสนอแนะแนวทางและทิศทางการพัฒนาชุดโครงการวิจัยในอนาคต
- ส่งร่างรายงานผลการประเมินสถานภาพไทศึกษาของโครงการย่อยที่จัดทำเสร็จและส่งให้กับผู้ประสานงานตามกำหนดเวลา และร่างโครงการจัดประชุมเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณชน ตลอดจนกำหนดการประชุมและรายชื่อแขกเชิญเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จัดประชุมเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณชนในวันที่ 18-19 มิถุนายน 2541
- ถอดเทพการเสนอรายงานผลการวิจัยของทุกโครงการ และข้อเสนอแนะของผู้วิจารณ์ 2 ท่านต่อ 1 โครงการ เพื่อจัดส่งให้กับผู้รับผิดชอบโครงการย่อยพิจารณาประกอบการปรับปรุงแก้ไขรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ รวมทั้งบทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) ภาษาอังกฤษ ซึ่งได้ขอให้ Mr. Edward Robinson ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ สถาบันไทยศึกษา ช่วยตรวจแก้ไข
- ติดตามและรวบรวมรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์จำนวน 5 ชุด พร้อมกับแผ่นดิสก์จากทุกโครงการเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงแก้ไขรายงานผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้ไทศึกษา รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะของผู้รับผิดชอบโครงการย่อยทุกโครงการเพื่อตรวจสอบรายงานผลการวิจัยให้เป็นไปตามข้อกำหนดหลัก (TOR) ที่ระบุไว้ในสัญญารับทุน

- จัดทำรายงานการประชุมเสนอผลการวิจัยชุดประเมินสถานภาพ
ไทศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว และจัดทำรายงานการเงินส่วนที่
เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณชนเมื่อวันที่ 18-
19 มิถุนายน 2541

- จัดทำสรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะของผู้ประสานงานเพื่อ
การพัฒนาและสนับสนุนทุนให้แก่โครงการวิจัยในอนาคต

- จัดทำสรุปผลการดำเนินงานและผลการวิจัยที่เป็นภาพรวมองค์ความรู้
เพื่อประชาสัมพันธ์แก่สาธารณะในสื่อเครือข่ายของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

- จัดทำรายงานการเงินและรวบรวมหลักฐานการเงินทั้งหมด ตลอด
การดำเนินโครงการเพื่อเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

- ส่งผลงานขั้นสุดท้ายทั้งหมดให้แก่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ซึ่งประกอบด้วย รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ 12 รายการๆละ 5 ชุด พร้อมแผ่น-
ดิสก์ รายงานการประชุมเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณชนระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน
2541 รายงานสรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะของผู้ประสานงานและของผู้รับ
ผิดชอบโครงการย่อย 11 โครงการ สรุปผลการดำเนินงานและผลการวิจัยที่เป็นภาพ
รวมองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แก่สาธารณะ และรายงานการเงิน
ตลอดโครงการ ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2541

2. การดำเนินงานด้านวิชาการของโครงการย่อยและส่วนกลาง

โครงการย่อยทั้งหมดในชุดโครงการดำเนินการวิจัยเอกสารโดยใช้
ขั้นตอนและแนวทางที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีรูปแบบการนำเสนอทำนอง
เดียวกันสามารถเปรียบเทียบกันได้ สะดวกต่อการวิเคราะห์ตีความภาพรวม และ
จึงประเด็นสำคัญมาวิพากษ์วิจารณ์ได้โดยง่าย ใน TOR ของทุกโครงการได้ระบุวิธี
การและขั้นตอนของการศึกษาไว้ดังกรอบต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ประมวลความรู้โดยแสวงหาและเก็บรวบรวมผลงานศึกษา
ค้นคว้าวิจัยตามหัวข้อที่แต่ละโครงการกำหนดไว้ จากห้องสมุด ระบบเทคโนโลยีการ
สื่อสารหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน บุคคลที่คาดว่าจะมีเอกสารที่ต้องการทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายของคณะผู้ร่วมงานชุด
โครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา

จำแนกประเภทของเอกสารตามหัวข้อที่ต้องการประเมิน ตลอดจน
แบ่งเป็นหมวดหมู่ตามแนวทางและวิธีการศึกษาวิจัยในแต่ละศาสตร์หรือสาขาวิชา

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานภาพตามขั้นตอนและสาระของการประเมินดังนี้
วิเคราะห์และตีความผลงานที่ประมวลได้จากการดำเนินงานขั้นที่ 1
ในการวิเคราะห์ตีความเน้นเรื่องต่อไปนี้

- กรอบความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
- ทิศทาง แนวทาง และวิธีการศึกษา
- ประเด็นหรือคำถามหลัก
- ขอบเขตและความลุ่มลึก
- สาระและข้อค้นพบที่สำคัญ

เปรียบเทียบการศึกษาโดยเน้นทิศทาง แนวทาง กรอบความคิด และวิธีการของกลุ่มผู้ศึกษาซึ่งเป็นนักวิชาการชาวตะวันตกและตะวันออก นักวิชาการไทย และนักวิชาการที่เป็นคนไทยในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น นักวิชาการไทดำ นักวิชาการไทใหญ่ ฯลฯ พร้อมทั้งเปรียบเทียบกรอบความคิด แนวทาง และวิธีการศึกษาในแต่ละกลุ่มไต่ถามถึงความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในประเด็นใดบ้าง และวิเคราะห์ปัญหาข้อจำกัดของแต่ละฝ่าย(กลุ่มผู้ศึกษา)ในเชิงกรอบความคิด แนวทาง และวิธีการศึกษา

ประเมินกระบวนการทัศน์โดยรวมในเชิงจุดอ่อน-จุดแข็ง ประเมินคุณค่าและความเชื่อถือได้ของงานและข้อค้นพบ และแสดงพัฒนาการและทิศทางของการศึกษาที่ผ่านมาว่ามีความหลากหลาย มีความก้าวหน้า มีปัญหา มีข้อจำกัด และมีประเด็นสำคัญที่กำลังแสวงหาคำตอบหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 สังเคราะห์ สรุปผล และเสนอแนะ

การเขียนรายงานให้เน้นการบูรณาการ การจัดระเบียบองค์ความรู้ใหม่ นำเสนอข้อโต้แย้งหรือข้อค้นพบใหม่ที่น่าสนใจ สรุปรวมการประมวลวิเคราะห์ ติความ และสังเคราะห์สถานภาพไทยศึกษาด้านที่แต่ละโครงการรับผิดชอบ ส่วนการเสนอแนะจะเน้นเรื่องกรอบความคิด แนวทาง วิธีการ หัวข้อ และคำถามหรือโจทย์เพื่อการวิจัยตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วน

เมื่อผู้ประสานงานได้รับรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของทุกโครงการแล้ว ก็ใช้ร่างรายงานผลการวิจัยทุกฉบับเป็นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ ติความ และสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้ไทยศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการกำหนดนโยบายและทิศทางการวิจัยไทยศึกษาในอนาคตตามความจำเป็นเร่งด่วน ในลักษณะภาพรวมของทุกด้านสำหรับการพัฒนาชุดโครงการวิจัยไทยศึกษาด้านต่างๆ ต่อไป

นอกจากรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของทุกโครงการแล้ว ผู้ประสานงานยังได้ใช้รายงานการประชุมระดมความคิด 4 ครั้ง รายงานความก้าวหน้า 3 ครั้ง รายงานการดำเนินงานของส่วนกลาง 3 ครั้ง และข้อกำหนดโครงการหลัก (TOR) ของทุกโครงการ ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เป็นเอกสารประกอบการประชุมแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการเขียนรายงานผลการสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้ไทยศึกษา

ขั้นที่ 4 เสนอผลงานสุดท้าย

หลังจากการประชุมรายงานผลการวิจัยประเมินสถานภาพไทยศึกษาต่อสาธารณชนในวันที่ 18-19 มิถุนายน 2541 โดยมีผู้วิจารณ์ซึ่งเป็นนักวิชาการจากต่างสถาบันกันและต่างสถาบันกับผู้วิจัยจำนวน 2 คน เมื่อการประชุมเสร็จสิ้นแล้ว ผู้รับผิดชอบโครงการย่อยและผู้ประสานงาน ปรับปรุงแก้ไขรายงานผลการวิจัยฉบับร่างให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะแนวทางและทิศทางการวิจัยด้านไทศึกษาในอนาคต

ผลงานการศึกษาค้นคว้าเรื่องไทจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ โดยใช้เกณฑ์ทางวิธีการศึกษาและรูปแบบการนำเสนอผลการศึกษา คือ ประเภทแรก ผลงานที่เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูล(data-oriented) และนำเสนอในลักษณะพรรณนา มิได้เริ่มต้นที่ประเด็นปัญหาที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการตั้งสมมติฐานเพื่อการพิสูจน์ให้เห็นข้อเท็จจริงหรือตอบคำถามใดๆ งานประเภทนี้เป็นการสำรวจและบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ บันทึกการเดินทางและประสบการณ์เยือนถิ่นไทของนักวิชาการในฐานะนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม งานรวบรวมเอกสารเก่าประเภทใบลาน สมุดข่อย ที่มีเนื้อหาด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ตำรายา นิทานพื้นบ้าน คำานสร้างบ้านสร้างเมือง ฯลฯ เอกสารที่เป็นบันทึกการสัมภาษณ์คนไทกลุ่มต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญา ความเชื่อ และความรู้สึนึกคิด ซึ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไท งานปริวรรตหรืองานถ่ายอักษรเอกสารที่เขียนด้วยอักษรไทเป็นอักษรไทยประกอบคำอธิบายและจัดทำบรรณานุกรณคำและคันเรื่อง งานประเภทบรรณานุกรม บรรณนิทัศน์ ฐานข้อมูล รายงานผลการประเมินสถานภาพ ฯลฯ งานประเภทนี้มักจะถูกมองว่าเป็นงานศึกษาค้นคว้าที่ไม่ลุ่มลึก แต่มีประโยชน์มาก นักวิชาการในสาขาวิชาต่างๆ ที่ค้นคว้าวิจัยเรื่องไทสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นหรือใช้ประกอบการวิเคราะห์ตีความประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยเฉพาะ และบุคคลทั่วไปที่สนใจเรื่องไทศึกษาก็อ่านเพื่อความรู้ความบันเทิงได้ ประเภทที่ 2 ผลงานที่เน้นข้อค้นพบหรือตอบคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์อย่างลุ่มลึกด้วยแนวคิด กรอบมโนทัศน์ ทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นมาตรฐานในแต่ละศาสตร์ ผลงานประเภทนี้มีคุณค่าทางวิชาการสูงแต่ไม่ค่อยเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม ยากต่อนักวิชาการต่างสาขาวิชาและบุคคลทั่วไปจะเข้าใจและนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ การนำเสนอมีลักษณะเป็นทางการและ technical ผู้อ่านจะต้องมีพื้นฐานความรู้ค่อนข้างมากถึงจะติดตามข้อโต้แย้งถกเถียงต่างๆ ได้ ผลงานประเภทนี้มีศักดิ์ศรีและมักจะได้รับการประเมินคุณค่าทางวิชาการสูงถึงแม้จะมีประโยชน์น้อย

ผู้เขียนมีความเห็นว่างานทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวข้างต้นมีจุดเด่นจุดด้อยและคุณค่าเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย นักวิชาการมีความชอบ ความถนัด และจุดยืนต่างกัน ควรมีโอกาสได้เลือกวิถีทางการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เหมาะสมกับปัจเจกบุคคลหรือคณะบุคคล จะผลิตผลงานประเภทแรกหรือหลังก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความพร้อม เวลา งบประมาณ และสภาพการณ์อื่นๆ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องคำนึงถึง ดังนั้นการประเมินคุณค่า(merit) ของข้อเสนอโครงการและผลงานเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องเหมาะสมและไม่มียอคติ วิธีการศึกษาค้นคว้าในแต่ละประเภท จะเป็นประเภทเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือประเภทเน้นข้อค้นพบและตอบคำถามย่อมมีแนวทาง ย่อมมีวิธีการศึกษา ตลอดจนรูปแบบการนำเสนอต่างกัน นักวิชาการจะต้องรู้และแน่ใจว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ ส่วนหน่วยงานและผู้ประเมินผลงานจะต้องใช้เกณฑ์ที่ยุติธรรม การนำเกณฑ์การตัดสินผลงานประเภทที่สองไปใช้กับงานประเภทที่หนึ่งหรือในทางกลับกันคงไม่เป็นธรรม และอาจเป็นไปได้ด้วยซ้ำ ดังนั้นจึงควรจัดทำเกณฑ์เป็น 2 ชุดเพื่อใช้ประเมินคุณค่าของข้อเสนอโครงการและผลงานขั้นสุดท้ายของการศึกษาวิจัยในแต่ละประเภท

หากความรู้เกี่ยวกับไทศึกษาแต่ละด้านแต่ละประเด็นเป็นส่วนย่อยของภาพต่อ (jigsaw puzzle) ที่จะต้องนำมาประกอบกันเป็นภาพไทที่สมบูรณ์ ผู้ประสานงานมีความเห็นว่าองค์ความรู้ที่มีอยู่ในขณะนี้ยังให้ภาพที่ลางเลือน ไม่สมบูรณ์ ลักลั่น และเว้นแหว่ง นักวิชาการในสาขาวิชาต่างๆ คงจะต้องร่วมมือกันปรับกระบวนการเพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจน และใกล้เคียงความเป็นจริงยิ่งขึ้น แต่ความผืนคงจะเป็นจริงยากเพราะติดขัดเรื่องสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ อันเป็นต้นเหตุที่ทำให้แหล่งเงินทุนต้องเลือกและหรืองดการสนับสนุนเพื่อการปรับตัวให้รับกับสถานการณ์และวิกฤตทางเศรษฐกิจในปัจจุบันซึ่งมีผลกระทบในวงกว้าง อย่างไรก็ตามผู้ประสานงานจะนำเสนอข้อเสนอแนะและทิศทางการศึกษาวิจัยไทศึกษาในอนาคตอย่างเต็มรูป แต่จะทำได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด คงเป็นหน้าที่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และแหล่งทุนวิจัยอื่นๆ ที่จะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา

ที่ผ่านมา "ไทศึกษา" เป็นส่วนหนึ่งหรือแง่มุมหนึ่งของ "ไทยศึกษา" คือให้องค์ความรู้เรื่อง "ไทย" เป็นศูนย์กลางและขยายความสนใจออกไปสู่เรื่อง "ไท" (เรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน) ปัจจุบัน ความสนใจเรื่องภูมิภาคศึกษา (area studies) ทำให้เกิดแนวคิดและโครงการ "วิเทศศึกษา" ขึ้น ด้วยเหตุนี้ "ไทศึกษา" จึงสามารถอยู่ภายใต้ "ไทยศึกษา" ถ้าเป็นการศึกษาเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในประเทศไทย และอยู่ภายใต้ "วิเทศศึกษา" หากศึกษาเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่อยู่ในประเทศลาว เวียดนาม พม่า อินเดีย และจีน ฯลฯ "ไทศึกษา" จึงเหมือนและในเวลาเดียวกันก็ต่างจาก "ไทยศึกษา" และ "วิเทศศึกษา" อาจดำเนินการเป็นเอกเทศหรือดำเนินการภายใต้ไทยศึกษาหรือวิเทศศึกษาก็ได้ นักวิชาการสามารถศึกษาวิจัยเรื่องของคนไท (ไทกะได) ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของประเทศไทยหรือองค์ประกอบหนึ่งของประเทศเวียดนามหรือประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้ ไทศึกษาเป็นสหวิทยาการ องค์ความรู้ที่สมบูรณ์จะมีได้ก็ต่อเมื่อนักวิชาการในสาขาวิชาการต่างๆ มาร่วมกันศึกษาวิจัย ในอนาคตน่าจะต้องสร้างและหรือเตรียมความพร้อมให้กับนักวิชาการที่สนใจเกี่ยวกับไทศึกษาควบคู่ไปกับการสนับสนุนการวิจัยด้านไทศึกษา เพื่อให้ได้ภาพรวมองค์ความรู้เรื่องไทในปัจจุบันที่สมบูรณ์ถูกต้อง และสามารถโยงให้เห็นภาพตลอดจนตอบคำถามเรื่องไทในอดีตได้ จึงจำเป็นต้องมีข้อเสนอแนะทั้งส่วนที่เป็นการสร้างและส่วนที่เป็นการเสริม ดังนั้นเนื้อหาของข้อเสนอแนะในรายงานนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ การสร้างนักวิจัยไทศึกษา แนวทางการวิจัยไทศึกษาในอนาคต กลไก-การเชื่อมโยงเครือข่าย และโจทย์เพื่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องไทในอนาคต

การสร้างนักวิจัยไทศึกษา

ที่ผ่านมา นักวิชาการที่สนใจเรื่องไทศึกษามักจะเป็นนักวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาภาษา คติชนวิทยาและวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา ฯลฯ ซึ่งมีคุณสมบัติหรือลักษณะ

พิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ลักษณะพิเศษเฉพาะกลุ่มนี้แฝงอยู่ในความเป็นตัวตนและมีอิทธิพลต่อวิถีคิดและการแสดงออกของนักวิชาการแต่ละคนและแต่ละสาขาวิชา เพื่อความเจริญก้าวหน้าของไทศึกษา จึงน่าจะเชิญชวนให้นักวิชาการในสายวิทยาศาสตร์ทั้งวิทยาศาสตร์ชีวภาพและกายภาพมาร่วมศึกษาเรื่องไทให้มากขึ้น เพราะอาจจะช่วยให้มีมุมมองใหม่ที่แปลกออกไปอันน่าจะเป็นประโยชน์ต่อไทศึกษาโดยรวม ตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่องยาพื้นบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้าน ฯลฯ ซึ่งแพทย์ เกษษกร และวิศวกร สามารถนำความรู้ท้องถิ่นมาผสานกับความรู้สมัยใหม่ที่เป็นสากลเพื่อการปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชนและท้องถิ่น นักวิชาการในสาขาวิชาพฤกษศาสตร์ สัตววิทยา นิเวศวิทยา ก็สามารถศึกษาร่วมกับนักภาษาศาสตร์เพื่อช่วยตอบคำถามบางประการเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดและการกระจายของคนไทได้ เป็นต้น คนทั่วไปรวมทั้งนักวิชาการในสายวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ มักจะเข้าใจว่าไทศึกษาและไทศึกษาเป็นเรื่องการศึกษาเรื่องไทย/ไท ของกลุ่มนักวิชาการที่ชาตินิยมและเชื้อชาตินิยม เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานมรดกล้ำค่าที่น่าภูมิใจ เป็นพวกที่ชอบหมกมุ่นอยู่กับอดีตมากกว่าการก้าวไปข้างหน้ากับโลกยุคโลกาภิวัตน์ การสร้างนักวิจัยไทศึกษาจึงควรจะหาทางให้ได้ผู้ที่สนใจและมีศักยภาพจากสาขาวิชาต่างๆ กันมาร่วมโครงการ ทั้งจากสายวิทยาศาสตร์ชีวภาพ วิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ คณะผู้จัดการและบริหารโครงการไม่ควรสังกัดสถาบันใดสถาบันหนึ่งโดยเฉพาะ ควรเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและหรือสถาบันที่มีผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องไทในลักษณะการดำเนินงานเฉพาะกิจ (consortium) ไม่จำเป็นต้องมีองค์กรรองรับ เพราะการมีองค์กรสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก และถ้าไม่ประสบผลสำเร็จก็ล้มเลิกยาก การผลิตหรือสร้างนักวิจัยด้านไทศึกษาจะต้องเริ่มที่มีชุดโครงการวิจัยขนาดใหญ่รองรับ และกำหนดวัตถุประสงค์ว่าจะสร้างนักวิจัยไทศึกษาโดยใช้ระยะเวลาสั้นๆ ประมาณ 1-3 เดือน เพื่อการใช้งาน คือ ร่วมทำวิจัยในชุดโครงการวิจัยได้ทันที ดังนั้นจึงต้องสรรหานักวิชาการรุ่นใหม่ที่เคยทำวิจัยมาบ้างแล้ว สามารถอ่านภาษาอังกฤษและหรือภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีนได้ดี มีความสนใจและมีศักยภาพในการวิจัยด้านไทศึกษาจากสาขาวิชาต่างๆ ทั้งในสายวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เข้ารับการอบรมหลักสูตรไทศึกษาแบบเข้ม(intensive course) ความรู้พื้นฐานที่ผู้เข้าอบรมทุกคนควรได้รับก่อนร่วมวิจัย คือ สถานภาพไทศึกษาด้านต่างๆ กลุ่มชาติพันธุ์ไทและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวคิด-กรอบมโนทัศน์-ทฤษฎี-ระเบียบวิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยเรื่องไท เทคนิคและวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรและระบบการเขียนภาษาไทย แหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับไทศึกษา ฯลฯ ที่กล่าวมาแล้วเป็นภาคทฤษฎี สุดท้ายเป็นการฝึกปฏิบัติการภาคสนามในสภาพและสถานการณ์จริง นักวิชาการที่ได้รับการอบรมแล้วจะได้รับการพิจารณาให้เป็นนักวิจัยในโครงการวิจัยขนาดใหญ่หรือชุดโครงการวิจัยเกี่ยวกับไท หากการอบรมแบบเข้มเพื่อสร้างนักวิจัยไทศึกษาได้รับความนิยมและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย อาจขยายเป็นหลักสูตรไทศึกษาระดับชุมชนบัณฑิต โดยร่วมมือกับสถาบันในต่างประเทศ ซึ่งคงทำได้ไม่ยากเมื่อมหาวิทยาลัยทั่วประเทศออกนอกกรอบหมดแล้วในปี 2545

แนวทางการวิจัยไทศึกษาในอนาคต

แนวทางการวิจัยไทศึกษามีหลายแนวทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของ นักวิชาการและแหล่งเงินทุนว่าจะมีกำลังดำเนินการในวงกว้างหรือวงแคบ ต่อไปนี้เป็น แนวทางการวิจัยที่ผู้ประสานงานเสนอให้พิจารณา การเสนอแนวทางได้ใช้ผลการ ประเมินองค์ความรู้ไทศึกษาเป็นพื้นฐาน

แนวทางที่ 1 ผู้ประสานงานหรือผู้แทนของนักวิชาการ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการไทศึกษากระแสหลัก (ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา คติชน-วิทยา ภาษาและวรรณกรรม) กลุ่มโบราณคดี กลุ่มภาษาศาสตร์ และกลุ่มสถาปัตยกรรม-ศิลปกรรม-หัตถกรรม มาประชุมเพื่อเลือกหัวข้อและกำหนดโจทย์วิจัยหรือประเด็นปัญหา และนำไปดำเนินการเพื่อให้ได้คำตอบด้วยวิธีการในศาสตร์ของตน เมื่อนำผลการวิจัยมา รวมกันแล้วจะได้ภาพต่อที่สมบูรณ์ 1 ภาพ ตัวอย่างเช่น ชุดโครงการวิจัย "กำเนิดไท" น่าจะทำได้ในแนวนี เพราะต้องใช้ความรู้แบบสหวิทยาการมาช่วยตอบคำถาม

แนวทางที่ 2 ให้ผู้รับผิดชอบโครงการย่อยในชุดโครงการประเมินสถาน ภาพไทศึกษาช่วยประสานงานให้เกิดเป็นชุดโครงการวิจัยตามสาขาวิชา คือ ชุดโครงการ วิจัยคติชาวบ้านและวรรณกรรมไท ชุดโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ไท ชุดโครงการ วิจัยระบบการเมืองการปกครองไท ชุดโครงการวิจัยระบบเศรษฐกิจและระบบนิเวศไท ชุดโครงการวิจัยภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ ชุดโครงการวิจัยสถาปัตยกรรม-ศิลป กรรม-หัตถกรรมไท ชุดโครงการวิจัยความเชื่อและพิธีกรรมไท ชุดโครงการวิจัย คนไทจากหลักฐานทางโบราณคดี เป็นต้น แนวทางนี้ดูเหมือนจะง่ายและสะดวกที่สุด สาขาวิชาใดมีความพร้อมก็ดำเนินการได้เลย ในท้ายที่สุดเมื่อทุกชุดโครงการดำเนินงาน แบบลงแขกเรียงหน้ากระดาน จะได้ผลงานเร็วและเป็นจำนวนมาก แต่คงจะต้องใช้ งบประมาณมากเช่นกัน

แนวทางที่ 3 เป็นการวิจัยเพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของแนวคิดเกี่ยวกับการ วิจัยเรื่องไทของนักวิจัย 2 สำนัก สำนักแรกศึกษาเฉพาะเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทเพียงอย่างเดียว แต่ศึกษาหลายกลุ่มในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษามา เปรียบเทียบกัน สิ่งที่คนไทหลายกลุ่มมีเหมือนกันหรือร่วมกันสามารถใช้เป็นดัชนีบ่งบอก ได้น่าจะเป็นลักษณะดั้งเดิมที่มีหรือเป็นมาแต่อดีต นั่นคือลักษณะเฉพาะของเชื้อชาติ สำนัก ที่สองเชื่อว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทมีปฏิสัมพันธ์ ปะทะสังสรรค์ ผสมผสานและแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมระหว่างกลุ่มไทกันเองและกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ไทมาเป็นเวลายาวนาน จึงเป็น การยากที่จะระบุว่าอะไรเป็นไทหรือไม่เป็นไท วิธีการวิจัยในแนวที่ 3 คือ สร้างชุด โครงการวิจัย 2 ชุดเพื่อทำงานคู่ขนานกัน แต่ละชุดประกอบด้วยนักวิชาการจากสหสาขา วิชาทั้งในสายวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เลือกพื้นที่ที่มีประชากร หลายหลากกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งที่เป็นไทและไม่ใช่ไท ชุดโครงการ A ศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทเพื่อแสวงหาลักษณะร่วมของความเป็นไท ส่วนชุดโครงการ B ศึกษาวิจัยตาม แนวคิดปฏิสัมพันธ์และปะทะสังสรรค์ นำผลงานวิจัยของทั้ง 2 ชุดโครงการมาเปรียบเทียบ กันเพื่อพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของแนวคิดทั้ง 2 แนว การวิจัยตามแนวที่ 3 นี้จะได้ ผลงาน 2 ประเภท คือ ผลงานที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับไทศึกษาด้านต่างๆ และใน เวลาเดียวกันก็ได้พิสูจน์ความน่าเชื่อถือของแนวคิดของทั้ง 2 สำนักด้วย

แนวทางการวิจัยทั้ง 3 แนวดังกล่าวข้างต้นสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากชุดโครงการประเมินสถานภาพไทยศึกษาเป็นพื้นฐาน จึงเป็นการต่อยอดงานวิจัยที่นักวิชาการจากหลายสาขาวิชาได้ร่วมกันทำมาแล้ว ชุดโครงการที่จะดำเนินการในอนาคตจะช่วยยืนยันให้เห็นว่าชุดโครงการประเมินสถานภาพไทยศึกษาเป็นงานวิจัยประเภทวิจัยและพัฒนา(Research and Development)อย่างแท้จริง เพราะมีการสานต่อและทำให้เกิดชุดโครงการในเครือข่ายอีกหลายชุด

กลไกการเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่าย

เพื่อช่วยให้การสร้างนักวิจัยไทยศึกษาและชุดโครงการไทยศึกษาตามแนวทางที่เสนอไว้เป็นความจริง สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย จำเป็นจะต้องมีกลไกการบริหารจัดการบางประการเพื่อให้เกิดเครือข่ายเชื่อมโยงการดำเนินงานให้ประสานและเป็นไปในทางเดียวกัน อาศัยความคิดไทยศึกษาน่าจะเป็นกลไกการเชื่อมโยงที่ดี เป็นวิธีกระตุ้นให้นักวิจัยในเครือข่ายติดตามสอดคล้องความก้าวหน้าในการดำเนินงานของกันและกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เปรียบเสมือนตลาดนัดที่นักวิจัยมาพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และขยายความคิด กิจกรรมของอาศรมความคิดอาจเป็นการจัดประชุมโต๊ะกลม แลกเปลี่ยนเอกสาร จัดพิมพ์รวมบทความสรุปผลการวิจัยและข้อค้นพบของโครงการย่อยต่างๆ ในเครือข่าย หรือเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลงานของสมาชิกในรูปแบบอื่นๆ ฯลฯ

4. ประเด็นปัญหาและโจทย์วิจัยเรื่องไทในอนาคต

คำตอบและข้อค้นพบทางวิชาการสามารถได้มาด้วยวิธีการ 2 วิธี ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกัน คือ วิธีการ INDUCTION ซึ่งเริ่มต้นจากข้อมูลไปสู่ข้อสรุปที่ค้นพบงานวิจัยที่ใช้วิธีการนี้จะมีลักษณะพรรณนา(descriptive)เพราะเน้นการนำเสนอข้อมูล(data-oriented) ผลงานมีประโยชน์ในวงกว้าง ไม่ค่อยมีอคติ เพราะผู้วิจัยเริ่มต้นจากความจริงที่สัมผัสได้ด้วยตาหรือหู ไม่ได้มีเจตนาจะพิสูจน์สิ่งที่ตนเองเชื่อและพยายามทำให้คนอื่นเชื่อหรือคล้อยตาม วิธีการ DEDUCTION จะเริ่มต้นจากการนำโจทย์คำถามประเด็นปัญหา ที่อยู่ในใจของผู้วิจัยหรือคนอื่นมาตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อการพิสูจน์ด้วยวิธีการและกระบวนการบางอย่าง เพื่อให้ได้ข้อสรุปซึ่งอาจยืนยันหรือคัดค้านสมมติฐานที่ตั้งไว้ การดำเนินงานมีลักษณะเน้นประเด็นปัญหา(problem-oriented) ผลงานอาจมีประโยชน์ในวงแคบและอาจมีอคติของผู้วิจัยเจือปน แต่อาจทำให้วงวิชาการตื่นตัวหรือถึงกับสั่นสะเทือน ค่อยๆ เจียบและสลายไปเหมือนคลื่นกระทบฝั่ง คนในวงวิชาการมักจะชื่นชมคิดว่าผลงานวิจัยที่ได้มาด้วยวิธีการหลังมีคุณค่าทางวิชาการมากกว่าด้วยวิธีการแรก ผู้ประสานงานก็เห็นด้วยในความคิดนี้ อย่างไรก็ตามข้อค้นพบที่ได้มาด้วยวิธีแรก ถึงแม้จะจิตซัดไม่น่าตื่นเต้นเท่าข้อค้นพบที่ได้มาด้วยวิธีที่สอง แต่ในระยะยาวแล้วจะดีและมีประโยชน์มากกว่า เพราะนักค้นคว้าวิจัยรุ่นต่อมายังคงใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นได้ไม่ถูกโค่นล้มด้วยข้อค้นพบจากการพิสูจน์แนวใหม่

งานศึกษาวิจัยในสาขาเมืองและชุมชน-สถาปัตยกรรม-ศิลปกรรม-หัตถกรรม ซึ่งมักใช้วิธีการแบบ inductive อาจเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าพิจารณา ถ้าใช้

สาขาวิชาเป็นตัวกำหนด เพราะลงทุนน้อยแต่มีผู้ใช้ผลงานการวิจัยจำนวนมาก เนื้อหาน่าสนใจและมีภาพประกอบสวยงาม ใครๆ ก็สามารถอ่านและเข้าใจได้ง่าย มีประโยชน์ต่อวงการธุรกิจอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น หรือจะนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาก็ได้ อีกทางเลือกหนึ่งคือ งานวิจัยที่มีความลุ่มลึกทางวิชาการเพราะใช้วิธีการแบบ deductive คือต้องมีโจทย์วิจัยนำ มีแนวคิด กรอบมโนทัศน์ และทฤษฎีรองรับ มีการนำหลักฐานที่น่าเชื่อถือ (solid evidence) มาใช้ประกอบการพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ประเด็นปัญหาหรือคำถามเกี่ยวกับเรื่องไทที่เสนอแนะเป็นตัวอย่าง มีดังนี้

- โครงกระดูกในแผ่นดินไทยไม่ใช่โครงกระดูกไท
 - การกระจายของคน-สัตว์-และพืชช่วยไขปริศนากำเนิดไทได้
 - ทำไมคนไทย ญาติ และเพื่อนจึงกำเนิดมาจากน้ำเต้า
 - ใครเป็นเจ้าของเรือนใต้ถุนสูงและเรือนกาแล
 - แน่ใจได้อย่างไรว่าผิ-ไข-กระดูกไก่ เป็นของไทย
 - ภาษาไทเป็นภาษา "pidgin" ที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อการสื่อสารในอดีต
 - อัญเชิญผีตลิ่งชัน(ผีฟ้า) มาปราบผีร้าย(เอดส์ ยาเสพติด คอรัปชั่น)
- ในสังคมไทยไม่ใช่เรื่องงมงาย

ฯลฯ

ประเด็นและคำถามดังกล่าวมาเป็นตัวอย่างข้างต้นฟังดูท้าทายและน่าสนใจ แต่คงต้องใช้เวลานานในการศึกษาวิจัยให้ได้ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ หรืออาจไม่มีคำตอบที่น่าพอใจเลยก็ได้ ผู้ประสานงานเชื่อว่าถ้ามีการประสานงานที่ดีระหว่างโครงการสร้างนักวิจัยไทยศึกษา ชุดโครงการวิจัยไทยศึกษา และอาศรมความคิดหรือตลาดนัดไทยศึกษา รวมทั้งมีแหล่งเงินทุนสนับสนุน ประเทศไทยก็คงจะเป็นศูนย์กลางไทยศึกษาของภูมิภาคได้ ถึงแม้ประเทศไทยจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทน้อยกลุ่มและมีจำนวนประชากรไทน้อยกว่าประเทศจีนก็ตาม แต่เมื่อคำนึงถึงสถานะเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะทั้งหมดที่เสนอไว้ในรายงานนี้ คงจะเป็นเพียงความฝันเท่านั้น

การศึกษาเรื่องคนไทหรือไทศึกษามีได้เกี่ยวกับความเป็นความตายหรือปากท้อง และมีใช้ความจำเป็นพื้นฐานหรือเป็นเรื่องวิกฤตระดับชาติ จะดำเนินการหรือไม่ อย่างไร เมื่อไร ก็ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน เพราะฉะนั้นการกำหนดความจำเป็นเร่งด่วน และการจัดลำดับความสำคัญจึงทำได้ยาก แต่ก็ไม่ผิดที่จะกล่าวว่าคุณค่าความรู้เรื่องไทเปรียบได้กับการมียาบำรุงกำลังและน้ำหล่อเลี้ยงหัวใจของมนุษย์บางส่วนที่อาศัยอยู่ในโลกนี้ ไม่มีก็คงไม่ตาย ชีวิตเพียงแต่อับเฉา แท้งแสง ปราศจากความพอใจ สุขใจ ภูมิใจ และไร้เครื่องประเทืองปัญญา

แต่ถ้าจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญเนื่องจากมีงบประมาณสนับสนุนจำกัด คงต้องคำนึงถึงความพร้อมของกลุ่มนักวิจัย ความลุ่มลึก และคุณค่าทางวิชาการของแต่ละ

ชุดโครงการเป็นหลัก นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาน่าจะได้รับการพิจารณาช่วยเหลือเงิน
ทุนสนับสนุนให้ทำวิทยานิพนธ์เป็นพิเศษ เพราะใช้งบประมาณไม่มาก ตามความเป็นจริง
งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในประเทศไทยส่วนมากก็เป็นวิทยานิพนธ์ระดับ
มหาบัณฑิต อาจารย์ไม่ค่อยนิยมทำวิจัยกันมากนัก ทั้งนี้เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่ในสาขา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นสตรี จึงมีข้อจำกัดหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง
ภาระดูแลครอบครัว และเมื่อถึงวัยอันสมควรก็มักนิยมพักผ่อน เนื่องจากสภาพร่างกายและ
สภาวะทางอารมณ์ไม่เอื้ออำนวย ถ้าจะผลิตผลงานทางวิชาการก็มักนิยมการเขียนตำรา
มากกว่าการทำวิจัย เพราะเคร่งเครียดน้อยกว่า ไม่ต้องเร่งรีบทำงานแข่งกับเวลาตาม
ข้อกำหนด ระเบียบ และกฎเกณฑ์ของผู้ให้ทุน ซึ่งเป็นเรื่องที่ขัดกับลักษณะนิสัยของนักวิชา-
การส่วนใหญ่ในสาขาสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์

5. ข้อควรสังเกต

กล่าวโดยทั่วไป การดำเนินงานด้านบริหารจัดการชุดโครงการประเมิน
สถานภาพไทศึกษาค่อนข้างประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ด้วยปัจจัยหลายประการดังต่อไปนี้

- ผู้ประสานงานเป็นนักวิจัยที่สนใจและติดตามความเป็นไปของการวิจัย
ด้านไทศึกษา รู้จักคนในวงการมากพอสมควร มีประสบการณ์ในการบริหารโครงการวิจัย
ขนาดใหญ่และชุดโครงการมาก่อน ช่วยให้สามารถทำนายปัญหาที่จะเกิดขึ้นและหาทาง
ป้องกันล่วงหน้า รวมทั้งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว

- ผู้ประสานงานมีตำแหน่งบริหารซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อโครงการหลายด้าน
ในการรับงานจาก สกว. ได้แจ้งให้มหาวิทยาลัยเจ้าสังกัดทราบอย่างเป็นทางการ มี
ประกาศของมหาวิทยาลัยรองรับ ด้วยเหตุนี้จึงสามารถขอความร่วมมืออำนวยความสะดวก
จากหน่วยงานอื่นในมหาวิทยาลัย อาทิ การใช้ห้องประชุมในอัตรากายใน(ความร่วมมือ
ของกองอาคารสถานที่) การประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย(ความ
ร่วมมือของแผนกประชาสัมพันธ์ สำนักงานสารนิเทศ และฝ่ายวิจัยของมหาวิทยาลัย)
บุคลากรช่วยงาน เช่น นิสิตบัณฑิตศึกษา และเจ้าหน้าที่ เมื่อมีการจัดประชุมใหญ่และต้อง
การกำลังคน(ความร่วมมือของคณะอักษรศาสตร์) เป็นต้น

- ผู้ประสานงานไม่ได้ทำงานเพียงคนเดียว หากแต่ทำงานในลักษณะ
"คณะผู้ประสานงาน" ประกอบด้วย นักวิจัย ผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบระบบการติดตามงาน
วิจัยของสถาบัน(คุณรุ่งอรุณ กุลธำรง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเลขานุการโครงการ รวมทั้ง
เจ้าหน้าที่การเงินและเจ้าหน้าที่ธุรการซึ่งต้องพิมพ์เอกสารประเภทเร่งด่วนเป็นจำนวนมาก
เราทำงานกันตลอดทั้งปีที่รับงาน เพราะต้องประสานงานหลายเรื่องกับหลายฝ่าย คือ
ประสานงานกับ สกว. กับผู้รับผิดชอบโครงการย่อย 11 โครงการ และกับหน่วยงานภายใน
มหาวิทยาลัย หลักฐานการดำเนินงานทุกอย่างถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี มีระบบ เมื่อ
เกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดประการใดสามารถใช้เป็นข้อมูลวิเคราะห์หาสาเหตุและดำเนินการ
แก้ไขได้ทันที

- ทักษะคติในการทำงานเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้ประสานงานไม่เคยคิดว่า
รับจ้าง สกว. ทำงาน เพราะถ้าคิดเช่นนั้นงบประมาณจะถูกใช้เป็นตัวกำหนดการลงแรง
และปริมาณงานอันเป็นผลที่ได้รับ ฝ่าย สกว. จะคิดเช่นไรก็ตาม แต่ฝ่ายผู้ประสานงาน

คิดแต่เพียงว่าเมื่อรับงานมาแล้วก็ต้องทำให้ดีที่สุด ทุ่มเททั้งสมองร่างกายและแรงใจ เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อประโยชน์ด้านการวิจัยของส่วนรวม นำภาษีของราษฎรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อวงวิชาการของประเทศไทย งบประมาณที่ได้จาก สกว. เป็นเพียงเครื่องช่วยให้การดำเนินงานด้านต่างๆ เป็นไปได้อย่างสะดวกและลุล่วง ถ้าคิดแบบนักเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นการคุ้มทุนหรือได้กำไรหรือไม่ ผู้ประสานงานก็คงไม่ต้องทำงานหนักดังที่ได้ทำไปแล้ว นอกจากนี้ยังคำนึงถึงเรื่องความประหยัดและความซื่อสัตย์สุจริตด้วย เพื่อช่วยให้ สกว. ได้ทราบความจริงว่าในการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มประชุมระดมความคิดจนถึงขั้นสุดท้าย คือ การเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณชน ชุดโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ ควรจะต้องใช้งบประมาณจำนวนเท่าใดจึงจะเหมาะสมในยุคเศรษฐกิจวิกฤต

ส่วนเรื่องการทำงานด้านวิชาการและผลงานของโครงการย่อยในชุดโครงการนั้น มีความแตกต่างด้านปริมาณและคุณภาพอยู่บ้าง ถึงแม้จะมี TOR กำหนดขอบเขตและวิธีดำเนินงานของทุกโครงการ เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการใดค่อนข้างมีปัญหา ก็มีสิ่งบอกเหตุให้รู้ล่วงหน้ามาตั้งแต่การประชุมรายงานความก้าวหน้า บทเรียนที่ได้จากการทำหน้าที่ผู้ประสานงานชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษาทั้งทางบวกและทางลบจะเป็นประสบการณ์และแนวทางสำหรับงานประเภทเดียวกันในอนาคต ถ้าเลือกได้จะไม่ขอร่วมงานกับนักวิจัยที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้คือ

- นักวิจัยประเภทมือปืนรับจ้าง เพราะนักวิจัยประเภทนี้รับงานวิจัยเป็นจำนวนมาก ไม่มีเวลาอุทิศให้กับโครงการมากเพียงพอ ถึงแม้จะมีความสามารถในการวิจัย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะใช้งบประมาณเป็นเครื่องกำหนดการลงแรงในลักษณะค่าตัว จึงมีผลกระทบต่องานของส่วนรวม

- นักวิจัยที่ไม่ค่อยแน่ใจในพฤติกรรมการทำงานรวมทั้งสุขภาพ (จะต้องพยายามสืบให้แน่ชัดก่อนตัดสินใจรับให้เข้าร่วมโครงการ เพราะบางครั้งผู้แนะนำอาจไม่จริงใจและหวังดีต่อโครงการ)

- นักวิจัยที่ไม่สนใจหรือมีความเชื่อเรื่องการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ ซึ่งจะต้องใจกว้างพยายามเข้าใจและยอมรับแนวคิดตลอดจนวิธีการของนักวิชาการในศาสตร์อื่น การพูดหรือการกระทำบางอย่าง (อาจเนื่องมาจากความไม่รู้จริง หรืออยากประชาสัมพันธ์ตนเอง) ทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกหงุดหงิดและต่อต้าน

การทำหน้าที่ผู้ประสานงานไม่ใช่เรื่องยาก ถ้าผู้ร่วมโครงการทุกคนดำเนินการและประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง พยายามช่วยกันรักษาเวลาให้งานทุกขั้นตอนสามารถดำเนินไปได้ตามแผนงาน ความรับผิดชอบและการรักษาเวลาน่าจะเป็นหัวใจของการดำเนินการวิจัยของชุดโครงการทุกชุด โดยหลักการแล้วการทำวิจัยในลักษณะเครือข่ายเป็นสิ่งที่ดี กล่าวโดยทั่วไป การทำวิจัยในลักษณะสหวิทยาการดูจะเป็นสิ่งที่ยากสำหรับนักวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะโดยลักษณะนิสัย นักวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ ค่อนข้างจะมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง

บทคัดย่อ

ภาพรวมองค์ความรู้ไทศึกษา

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการสำรวจได้พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ไทประมาณ 70 กว่ากลุ่ม อย่างไรก็ตามมีเพียง 9 กลุ่มเท่านั้นที่นักวิชาการไทยให้ความสนใจและศึกษาอย่างจริงจัง ได้แก่ ไทยวน ไทชิน ไทเหนือ ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทอาหม ไทดำ-ไทขาว ลาว และจ้วง ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ที่เน้นเรื่องชนชาติไทหรือกลุ่มคนไทที่เคยมีรัฐหรืออาณาจักร รวมทั้งมีอักษรใช้บันทึกเรื่องราวของตนเอง

ผลงานการศึกษาวิจัยที่ทำโดยนักวิชาการท้องถิ่นมักจะมีลักษณะที่เน้นการรวบรวมข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนา งานวิจัยประเภทลุ่มลึกมีการพิสูจน์ประเด็นปัญหามีน้อย

นักวิชาการที่สนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องไทศึกษาแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1.) กลุ่มไทศึกษากระแสหลัก (ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา คติชนวิทยา ภาษา และวรรณคดี) 2.) โบราณคดี 3.) ภาษาศาสตร์ และ 4.) สถาปัตยกรรม-ศิลปกรรม-หัตถกรรม

องค์ความรู้ไทศึกษาแต่ละด้านไม่เท่าเทียมกัน เมื่อนำความรู้ที่มีอยู่มารวมต่อกันเป็นภาพจะได้ภาพที่ไม่สมบูรณ์และลางเลือน หากจะมีการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยด้านไทศึกษา ควรจัดทำเป็นโปรแกรมใหญ่ระดับชาติซึ่งมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังนี้ 1.) การอบรมความรู้เรื่องไทศึกษาแบบเข้มให้แก่นักวิชาการรุ่นใหม่จากสาขาวิชาต่างๆ ที่สนใจการวิจัยด้านไทศึกษา 2.) การจัดทำชุดโครงการวิจัยไทศึกษาในลักษณะสหวิทยาการ 3.) การจัดตั้งอาศรมความคิดเพื่อเป็นหน่วยกลางในการประสานงานเครือข่ายไทศึกษา

เนื่องจากไทศึกษามีใช่เรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นความตายหรือปากท้อง มิใช่ความจำเป็นพื้นฐานหรือเรื่องวิกฤตระดับชาติ หากเป็นแต่เพียงความพอใจและภูมิใจของคนจำนวนหนึ่ง การจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนจึงเป็นเรื่องยาก นักวิชาการกลุ่มใดมีความสนใจที่แท้จริงและมีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาให้กับไทศึกษา แหล่งเงินทุนก็ควรส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มนั้นก่อน

การวิจัยเรื่องไทเป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาน่าจะได้รับการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะงานวิจัยเกี่ยวกับไทศึกษาในประเทศไทยก็ทำโดยนิสิตนักศึกษาอยู่แล้ว แต่ควรมีข้อสรุปผลการวิจัยในลักษณะบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษความยาวไม่เกิน 20 หน้า จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือชุดรวมบทความวิจัยไทศึกษา ในส่วนนี้ถ้านิสิตนักศึกษาไม่สามารถทำเองได้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยอาจขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ABSTRACT

The state of Tai Studies: An Overview

Theraphan Luangthongkum

Thai Studies Institute, Chulalongkorn University

According to the surveys, there are about 70 Tai ethnic groups; however, only 9 of them have been studied seriously by Thai academicians: Tai Yuan, Tai Khuen, Tai Nuea, Tai Lue, Tai Yai, Tai Ahom, Tai Dam-Tai Khao, Lao and Zhuang due to the policy of the Office of National Culture Commission. These Tai ethnic groups used to have states or kingdoms and traditional writing systems of their own.

Most of the research done by local academicians are data-oriented and descriptive; problem-based types of research are rare.

Those who are interested in doing research on Tai studies can be divided into four major groups: 1.) the mainstream (historians, sociologists, anthropologists, folklorists and language specialists); 2.) archaeologists; 3.) linguists; and 4.) architects, art and craft specialists.

The present state of Tai studies may be viewed as an incomplete and unclear jigsaw. To promote Tai studies, a national programme at a macro-level should be launched. The programme should comprise the following components: 1.) Tai Studies intensive course(s) for junior researchers from any disciplines who are interested in Tai studies; 2.) large-scale interdisciplinary research projects; and 3.) Tai Studies Forums, the networking of Tai studies academics.

It is very difficult to set priorities for research topics in Tai studies because by nature Tai studies do not directly contribute to solving national problems nor of themselves promote national development. Tai studies must be viewed as have intrinsic value. Funding agencies should sponsor any groups of researchers who have sincere interests, and who are ready to commit themselves to Tai studies.

Since most of the research in Tai studies have been done by graduate students as their theses and dissertations, the funding agencies might as well consider this fact and try to help support them. However, the summaries of their findings should be written as papers both in Thai and English, about twenty pages, submitted for publication in a series *Collection of Papers on Tai Studies*. If the students are unable to manage by themselves, there can be formal requests from the funding agencies for advisors' assistance. Tai cultures and languages are a part of our national inheritance and a key element in our national pride and individual pleasure.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง "ภาพรวมองค์ความรู้ไทยศึกษา" (ชุดโครงการประเมินสถานภาพ
ไทยศึกษา)

ชื่อผู้ประสานงานและผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร. อีระพันธ์ เหลืองทองคำ
(ล. ทองคำ)

สถาบัน สถาบันไทยศึกษา และ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งทุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินสถานภาพไทยศึกษาโดยใช้วิธีการประมวล วิเคราะห์
และสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา
ชุดโครงการวิจัยในอนาคต

วิธีการวิจัย ก่อนดำเนินโครงการได้มีการประชุมระดมความคิด 4 ครั้ง ได้หัวข้อการ
ประเมิน 11 หัวข้อ มีนักวิชาการจากสถาบันต่างๆ รับผิดชอบโครงการย่อย
ดังต่อไปนี้

- การผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (ดร. อานันท์
กาญจนพันธุ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
- คติชาวบ้านและวรรณกรรม (ดร. ศิราพร ณ ถลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม (ดร. นฤมล ใหญ่ธีระนันท์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย)
- สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และหัตถกรรม (ศาสตราจารย์อริศรี ปาณินท์
มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- ระบบการเมืองการปกครอง (ดร. สุภาวงศ์ จันทวานิช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- ระบบเศรษฐกิจและระบบนิเวศ (ดร. จาริต ดิงศภัทัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- ภาษาและภาษาศาสตร์ 1 (ดร. สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
- ภาษาและภาษาศาสตร์ 2 (ดร. นันทนา รณเกียรติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- โบราณคดี (ดร. รัชมี ชูทรงเดช มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- ประวัติศาสตร์ (ดร. รัตนพร เศรษฐกุล มหาวิทยาลัยพายัพ)
- กำเนิดไท (คุณวิไลลักษณ์ เมฆารัตน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

เมื่อผู้รับผิดชอบโครงการย่อยประเมินสถานภาพไทยศึกษาแต่ละด้านเสร็จ
แล้ว ดร. อีระพันธ์ เหลืองทองคำ(ล. ทองคำ) ผู้ประสานงานใช้ร่างผลการประเมินของ
11 โครงการ ประกอบกับรายงานการประชุมระดมความคิด และสรุปผลรายงานความ
ก้าวหน้า 3 ครั้ง เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้ไทยศึกษา
จัดทำรายงานผลการวิจัยพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางสำหรับการวางแผนการวิจัยในอนาคต

ระยะเวลา 1 มิถุนายน 2540 - 31 กรกฎาคม 2541 (1 ปี 2 เดือน)

ผลการวิจัย การล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกเมื่อกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษและฝรั่งเศส ทำให้เกิดความสนใจเรื่องของคนไทในฐานะที่เป็นชนพื้นเมืองที่อยู่ปะปนกับชนพื้นเมืองกลุ่มอื่นๆ ในประเทศพม่า อินเดีย จีน ลาว และเวียดนาม มีการส่งนายทหาร หมอสอนศาสนา และนักวิชาการเข้ามาสำรวจบริเวณต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยเหตุผลทางด้านการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจการค้าเป็นหลัก การศึกษาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นเพียงผลพลอยได้ หลังจากได้รับอิสรภาพหลายประเทศได้หันไปคบค้ากับประเทศสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ เมื่อสงครามอินโดจีน (สงครามเวียดนาม) ยุติลง วัฒนธรรมชุมชนได้รับความสนใจและศึกษาค้นคว้ามากขึ้นเป็นลำดับ ประเทศไทยมีความสนใจเรื่องไทศึกษาเรื่อยๆ กระแสความสนใจเรื่องไทศึกษาได้เกิดความเคลื่อนไหวเป็นอย่างมากในทศวรรษที่ผ่านมา (2530-2540) ผลงมูลกัณฑ์ที่สำคัญที่สุดคือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ด้วยนโยบายโดยนัยของ สวช. การศึกษาเรื่องไทจึงจำกัดขอบเขตอยู่เพียงกลุ่มชาติพันธุ์ไทประมาณ 9 กลุ่ม ได้แก่ ไทยวน ไทขิ่น ไทเหนือ ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทอาหม ไทดำ-ไทขาว ลาว และจ้วง กลุ่มชาติพันธุ์ไทเหล่านี้เคยมีรัฐหรืออาณาจักรเป็นของตนเองและมีอักษรใช้บันทึกเรื่องราวของตน เท่าที่สำรวจพบมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทประมาณ 70 กว่ากลุ่ม

การเปิดสอนหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในภาคเหนือและภาคอีสานช่วยให้มีผลการศึกษาวิจัยเรื่องไทเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก การประชุมไทยศึกษานานาชาติ 6 ครั้ง ก็มีส่วนทำให้ไทศึกษาได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

ผลงานการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ที่ทำโดยนักวิชาการไทยและนักวิชาการท้องถิ่นมีลักษณะเป็นงานรวบรวมข้อมูลและพรรณนาข้อค้นพบ ผลงานที่เริ่มด้วยโจทย์หรือประเด็นปัญหาและพยายามหาหลักฐานมาพิสูจน์เพื่อให้ได้คำตอบโดยมีแนวคิดทฤษฎีรองรับยังมีเป็นจำนวนน้อยและมักจะเป็นผลงานของนักวิชาการชาวตะวันตก นักวิชาการที่สนใจศึกษาวิจัยเรื่องไทแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 : ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา คติชนวิทยา ภาษา และวรรณคดี กลุ่มนี้เป็นกระแสหลักของไทศึกษา ถ้าใช้กรอบความคิดในการศึกษาวิจัยเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งกลุ่มที่ 1 นี้ออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการแนวจารีตและนักวิจัยสมัครเล่น นักประวัติศาสตร์ นักคติชนวิทยา นักภาษาและวรรณคดี ที่ศึกษาเรื่องของคนไทกลุ่มต่างๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะเด่นของไทย และนักมานุษยวิทยาที่เชื่อแนวคิดการผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แผ่นดินใหญ่ กลุ่มย่อยนี้ไม่เชื่อว่าจะมีภาษาและวัฒนธรรมไทบริสุทธิ์

กลุ่มที่ 2 : โบราณคดี กลุ่มนี้ไม่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องไทโดยตรง เพียงแต่นำความรู้เกี่ยวกับโครงกระดูกและโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบในเขตต่างๆ มาช่วยวิเคราะห์ตีความเรื่องไทเท่านั้น

กลุ่มที่ 3 : ภาษาศาสตร์ กลุ่มนี้ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาษาไทย(ไท-กะได)

แนวภาษาศาสตร์อย่างเอกเทศ มีการศึกษาวิจัยภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทถึง 47 ภาษา ด้วยธรรมชาติของศาสตร์จึงไม่ได้อยู่ในกระแสหลักของไทศึกษาในประเทศไทย

กลุ่มที่ 4 : สถาปัตยกรรม-ศิลปกรรม-หัตถกรรม ผลการศึกษาวิจัยของ นักวิชาการในกลุ่มนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา และมีประโยชน์ ต่อวงการธุรกิจอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ฯลฯ

บทสรุป-สังเคราะห์-ข้อเสนอแนะ องค์ความรู้เรื่องไทศึกษาในแต่ละด้านไม่เท่าเทียมกัน เมื่อนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันมารวมต่อกันเป็นภาพ จะได้ภาพที่กว้างขวาง และลางเลือน นักวิชาการในสาขาวิชาต่างๆ ที่สนใจเรื่องไทศึกษา ไม่ว่าจะเป็น สายวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ควรจะต้องร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อให้ได้ภาพไทที่ชัดเจนและใกล้เคียงความเป็นจริงยิ่งขึ้น

การเตรียมความพร้อมเพื่อการศึกษาวิจัยเรื่องไทอย่างลุ่มลึกในอนาคต อาจดำเนินการดังนี้

- จัดอบรมไทศึกษาแบบเข้มข้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อสร้างนักวิจัยไทศึกษา
- สร้างชุดโครงการวิจัยไทศึกษาขนาดใหญ่ที่เป็นเครือข่ายของหลายโครงการ หรือหลายชุดโครงการ โดยเลือกหัวข้อวิจัยที่สามารถดำเนินการได้ในลักษณะสหวิทยาการ
- จัดตั้งอาศรมความคิด (forum) เป็นหน่วยกลางสำหรับเชื่อมโยงเครือข่าย การวิจัย

ประเด็นปัญหาหรือคำถามที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการตั้งโจทย์วิจัยเพื่อการ แสวงหาคำตอบ ตัวอย่างเช่น

- โครงกระดูกในแผ่นดินไทยมิใช่โครงกระดูกคนไท
- การกระจายของคน สัตว์ และพืชช่วยไขปริศนากำเนิดไทได้
- ทำไมคนไท ญาติ และเพื่อน จึงต้องกำเนิดมาจากน้ำเต้า
- ใครเป็นเจ้าของเรือนใต้ถุนสูงและเรือนกาแล
- ผี ไร่ และกระดูกไก่ เป็นของไทเท่านั้นหรือ
- ภาษาไทเป็นภาษาที่ถูกสร้างเพื่อการสื่อสารในอดีต
- อัญเชิญผีดี(ผีฟ้า) มาปราบผีร้าย(เอดส์ ยาเสพติด คอรัปชั่น) ในสังคมไทย ไม่ใช่เรื่องมงาย

เนื่องจากไทศึกษามีใช่เรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นความตายหรือปากท้อง มิใช่ ความจำเป็นพื้นฐานหรือเรื่องวิกฤตระดับชาติ หากเป็นแต่เพียงความพอใจและภูมิใจของ คนจำนวนหนึ่ง การจัดลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนจึงเป็นเรื่องยาก นักวิชาการกลุ่มใด มีความสนใจที่แท้จริงและความพร้อมที่จะอุทิศเวลาให้กับไทศึกษา แหล่งเงินทุนก็ควร ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มนั้นก่อน

การวิจัยเรื่องไทเป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาน่าจะ ได้รับ การสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะงานวิจัยเกี่ยวกับไทศึกษา

ในประเทศไทยก็ทำโดยนิสิตนักศึกษาอยู่แล้ว แต่ควรมีข้อสรุปผลการวิจัยในลักษณะบทความ
ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษความยาวไม่เกิน 20 หน้า จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือ
ชุดรวมบทความวิจัยไทศึกษา ในส่วนนี้ถ้านิสิตนักศึกษาไม่สามารถทำได้เอง สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัยอาจขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Executive Summary

Title "The State of Tai Studies: An Overview"

Coordinator and researcher Dr. Theraphan Luangthongkum (L-Thongkum)

Institution Thai Studies Institute and Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Funding agency The Thailand Research Fund (TRF)

Objectives To analyze and synthesize the critical reviews on eleven topics done by a Tai Studies research team intended for planning future research programmes on Tai Studies.

Methodology Four brainstorming sessions were organized. Eleven topics to be critically reviewed were selected and each commissioned as follows:

- Inter-ethnic relations and cultural exchanges (Dr. Anan Ganjanapan, Chiangmai University)
- Folklore and literature (Dr. Siraporn Nathalang, Chulalongkorn University)
- Beliefs and rituals (Dr. Narumon Hinshiranan, Chulalongkorn University)
- Architecture, art and crafts (Prof. Onsiri Panin, Silapakorn University)
- Political systems (Dr. Supang Chantavanich, Chulalongkorn University)
- Economy and ecology (Dr. Charit Tingsabadh, Chulalongkorn University)
- Language and linguistics 1 (Dr. Somphong Witayasakpan, Chiangmai University)
- Language and linguistics 2 (Dr. Nantana Ronnakiet, Thammasart University)
- Archaeology (Dr. Rasmi Shoocongdej, Silapakorn University)
- History (Dr. Ratanaporn Sethakul, Phayap University)
- Origin of the Tai (Miss Vilailuck Mekaratana, Thammasart University)

The final reports of the eleven sub-projects, the minutes of the four brainstorming sessions, and the three progress reports were analyzed and synthesized by Theraphan Luangthongkum (L-Thongkum), the project co-ordinator. This report contains an overview of the state of Tai studies from past to present and recommendations for future research planning.

Research period 1 June 1997-31 July 1998 (1 year and 2 months)

Research results Due to colonialism, westerners especially the English and French began to pay attention to the Tai who were interspersed among the other ethnic groups of Burma, India, China, Laos and Vietnam in the middle of the nineteenth century. To learn about the geography and demography of the new territories, military officers, missionaries, and scholars were sent to explore Southeast Asian regions. Their primary concerns were politics and economics; history and culture were only by products. When independence was obtained, many countries joined the socialist and communist regimes. After the termination of the second Indo-China war (Vietnam War), more attention has been paid to the cultures of indigenous ethnic groups. Tourism has become popular as a means of drawing money from abroad to help develop the countries. Thai people have been interested in Tai studies for a long time; however, a boom period for tourism in the Southeast Asian zone has led to serious investigation and research on languages and cultures of the Tai ethnic groups during the last decade (1987-1997). In Thailand, the Office of the National Culture Commission (ONCC) has provided momentum. Eventhough there are about seventy Tai ethnic groups, due to the ONCC policy, only 9 of them have been studied seriously by Thai academicians: Tai Yuan, Tai Khuen, Tai Nuea, Tai Lue, Tai Yai, Tai Ahom, Tai Dam-Tai Khao, Lao and Zhuang. These Tai ethnic groups used to have states or kingdoms and traditional writing systems of their own in the past.

The M.A. programmes on Thai Studies offered in Thai universities, especially in the North and Northeast, and the six International Conferences on Thai Studies have helped increase the interest in Tai studies both at national and international levels.

Most of the research done by Thai and local academicians are data-oriented and descriptive; problem-based types of research are rare. Those who are interested in doing research on Tai studies can be divided into four major groups, as follows:

Group 1: historians, sociologists, anthropologists, folklorists, and language specialists; they are the mainstream. Based on their frameworks, this group of researchers can be divided into three sub-groups: 1) traditional amateur researchers; 2) historians, folklorists and language specialists who have tried to draw the "Tai essence" from their comparison of the histories and cultures of different Tai ethnic groups; and 3) anthropologists who believe in inter-ethnic relations in mainland Southeast Asia and reject the idea of "pure" Tai languages and cultures.

Group 2: archaeologists; Tai studies may be regarded as a by-product of their archaeological studies, i.e., an attempt to relate their findings, such as skeletal remains and artifacts to the homeland and migration patterns of the Tai.

Group 3: linguists; Tai linguistics has been studied for several decades. About forty-seven Tai (Tai-Kadai) languages were surveyed and/or analyzed. However, the linguistic study of Tai languages has never been regarded as part of the Tai studies mainstream in Thailand, and quite often has been attacked by members of the third sub-group of Group 1 (inter-ethnic relations proponents).

Group 4: architects, art and craft specialists; their research work is useful for industrial business, tourism, conservation and development planning.

Conclusion and recommendation

The present state of Tai studies may be viewed as an incomplete and unclear jigsaw. Scholars in different disciplines, i.e., sciences, social sciences and humanities, should join their efforts to do more research on Tai studies, so that we can have a clearer picture in the near future.

To promote Tai studies, a national programme at a macro-level should be launched. This programme should be composed of:

- **Training:** Tai Studies intensive course(s) for junior researchers from any disciplines who are interested in Tai studies;
- **Research:** large-scale interdisciplinary research projects or programmes;
- **"Market Place" Forums:** the linkage, review, and networking of Tai studies academics.

More problem-based research topics should be encouraged; for example,

- Skeletons found in the Thai ground are not Tai skeletons.
- Distribution of peoples, animals, and plants are good clues to the origin of the Tai.
- Why do the Tai, their relatives, and friends believe they have sprung out of a gourd?
- Who are the owners of stilt houses and "galae" houses?
- Spirits, eggs, and chicken bones do not belong exclusively to Tai culture.
- Tai was a pidgin language of Mainland Southeast Asia in the past.
- Inviting good spirits (phi-fa) to conquer evil spirits (AIDS, narcotic drugs, corruption) is not nonsense, etc.

It is very difficult to set priorities for research topics in Tai studies because by nature Tai studies do not directly contribute to solving national problems nor of themselves promote national development. Tai studies must be viewed as have intrinsic value. Funding agencies should sponsor any group of reseachers who has sincere interests, and who are ready to commit themselves to Tai studies.

Since most of the research in Tai studies have been done by graduate students as their theses and dissertations, the funding agencies might as well consider this fact and try to help support them. However, the summaries of their findings should be written as papers both in Thai and English, about twenty pages, submitted for publication in a series *Collection of Papers on Tai Studies*. If the students are unable to manage by themselves, there can be formal requests from the funding agencies for advisors' assistance. Tai cultures and languages are a part of our national inheritance and a key element in our national pride and individual pleasure.